

Eerste Landelijke IJsvogeldag

IJsvogelwerkgroep Gooi en Vechtstreek
op zaterdag 23 februari 2019

hoofdorganisator: Jelle Harder

verslag: Pieter Bogaers

Agressie

Mirjam de Vroomen

De eerste nationale IJsvogeldag van zaterdag 23 februari 2019 is een groot succes geworden. Het was een try-out. Hoeveel deelnemers zouden zich aanmelden? En vooral, hoeveel sprekers? Er waren circa 80 aanmeldingen uit binnen- en buitenland, maar met 65 aanwezigen was de Infoschuur 't Gooi vol. En de dag was niet gelukt zonder de hulp van zeven extra vrijwilligers van de Vogelwerkgroep, die op verzoek van Jelle Harder, pionier en nestor van de bescherming van de ijsvogel in Nederland, alles probleemloos lieten verlopen. Het is leuk om zo samen te werken. Het complete verslag van de dag met foto's van Hilde Veenstra, afbeeldingen van de getoonde powerpointpresentaties en tabellen komt mogelijk op de website van de Vogelwerkgroep. Zelf mocht ik de tekst van het verslag verzorgen

De dag begon om 11 uur en werd afgesloten om 16 uur. De lunch was ons aangeboden door Vogelbescherming Nederland. Geldelijke ondersteuning kwam daarnaast van het Dineke Sluijters Vogelfonds van de Vogelwerkgroep. De dag is voor herhaling vatbaar, wat duidelijk blijkt uit de 24 ontvangen lovende mailtjes na 23 februari. In dit beknopte artikel kunnen slechts enkele van de vele interessante mededelingen van de tien sprekers worden aangestipt.

Jelle Harder had zelf twee spreekbeurten voor zijn rekening genomen en was tevens de dagvoorzitter.

Als eerste sprak **Albert de Jong**, projectleider communicatie & monitoring van Sovon, over 'IJsvogels tot in de stad. Aantal en verspreidingsonderzoek in Nederland'. Hij wees op het volgende: "Waar misschien niemand aan denkt is dat de grondsoort en bodemgesteldheid mede

de verspreiding van de ijsvogel bepaalt. Bekijkt men de bodemkaart van Nederland met zijn zandgronden, kleigronden, veengebieden en lössgronden, dan ziet men dat de ijsvogel vroeger voorkwam op de hogere delen van het land. Eerst tussen 1973-1977 was er een grote opgang naar het noorden en naar het westen. In het laatste telvogelproject (Vogelatlas van Nederland, Sovon 2018) komt de ijsvogel vrijwel overal voor. Maar als broedvogel minder in Zeeland, in het lage deel van Friesland en in de kleipolders van West-Friesland. En opvallend helemaal niet op de Waddeneilanden. En dit terwijl de ijsvogel in het najaar in die gebieden wel wordt gezien en gevangen tijdens ringonderzoek. Toch broeden ze daar niet. De aanwezige bodemsamenstelling is heel lastig. Nestgangen zijn moeilijk te graven in zware kleipolders. Is die bodem wel geschikt om in te graven? In Zeeland zijn de waterpartijen

een beperkende factor. We weten daar te weinig van af". Ook concludeerde hij dat er te weinig bij het ijsvogelonderzoek wordt gelet op de reproductie (broedsucces en overleven).

Mirjam de Vroomen van de Natuurvereniging De Ruige Hof uit Amsterdam, hield een betoog aan de hand van vele foto's van waarnemingen van het gedrag van ijsvogels. Interessant was haar mededeling dat het geluid van ijsvogels die elkaar herkennen, bijvoorbeeld heel anders is dan het geluid van rivaliserende ijsvogels. Of het soms erg 'blijde' geluid van man en vrouw, wanneer er een ei was gelegd. En ook de 'droevige' reactie in gedrag en geluid, wanneer er een calamiteit is opgetreden zoals de sterfte van de jongen door ondervoeding.

Jelle Harder sprak over 'Onderhoud, monitoring en monitoringformulier, Sovon broedcodes'. Het gaat om praktische tips

Start van de presentaties

Hilde Veenstra

Geboeid wordt er geluisterd naar Jelle Harder

Hilde Veenstra

Verspreidingskaart Groot Amsterdam, 2016 record aantal broedgevallen

Verspreidingskaart ijsvogels (Vogelatlas van Nederland, Sovon 2018)

en aanwijzingen, gebaseerd op ervaring. Zeer interessant waren zijn waarnemingen van het broedproces, zoals dat zich ontwikkelt: "Op de 22ste dag zijn de veren al ver uitgegroeid. Op de 26ste dag vliegen ze uit. Het blijft soms lastig om te bepalen hoe oud de jongen op het nest zijn. Als je de jongen wilt zien uitvliegen, moet je doortellen tot de 26ste dag". Jelle wees op de dvd 'Broedwanden maken voor ijsvogels' (met Engelse en Duitse ondertiteling), te bestellen per e-mail ad € 5,- (excl. verzendkosten) via zijn e-mailadres (jelleharder@hetnet.nl). Zeer geavanceerd waren de technische onderzoeksmethoden van **Corné van Oosterhout**, die sprak over de door hem opgezette kennisbank over ijsvogelonderzoek (www.ijsvogels.nl). In een tweede na de pauze door hem gehouden lezing, ging hij nader in op de non-invasieve methode die hij heeft ontwikkeld. Hiermee kan hij computergestuurde beeld- en gewichtsoptnamen van de ijsvogel aan elkaar koppelen. Hierdoor komt zeer gedetailleerde informatie beschikbaar over gewichtsontwikkelingen per individuele vogel op welk moment dan ook, 24 uur per dag en zeven dagen in de week. Nieuwswaarde heeft ook het ijsvogelonderzoek van de Vogelwerkgroep Amsterdam, gecoördineerd door **Jan**

Jongejans. Hij sprak over de 'Werkwijze monitoring Groot Amsterdam'. Het meest indrukwekkend is hun werk door het systematische gebruik van GIS, het Geografisch Informatie Systeem. Hierbij worden ruimtelijke gegevens of informatie over geografische objecten, zogeheten geo-informatie, opgeslagen, beheerd, bewerkt, geanalyseerd, geïntegreerd en gepresenteerd. Zie verder onder Google, en Esri Nederland, en Jongejans zelf. "Via GIS kun je heel gemakkelijk kaarten maken", zo deelde hij mee. Met de door hem gepresenteerde kaarten, tabellen en grafieken worden van elke broedlocatie

de coördinaten nauwkeurig bepaald en weergegeven. Het is helder dat dit registratiesysteem voor elk veldonderzoek, dus ook voor broedvogelmonitoring in feite onmisbaar is, wil men verspreiding van broedvogellocaties, nesten en territoria kunnen koppelen aan de aanwezige vegetatie e.d. ter plekke. Deze samenhangende factoren worden bij veel veldonderzoek niet geregistreerd, waardoor het resultaat van veel veldwerk niet de waarde krijgt die het verdient. **Jelle Harder** sprak na de pauze in zijn tweede bijdrage over de resultaten van

Proefopstelling om gewicht van ijsvogels te meten

Corné van Oosterhout

het onderzoek naar de relatie tussen aantal broedsels en klimaatverandering. Een publicatie daarover in een vaktijdschrift is in voorbereiding. Hij ging nader in op het toenemende aantal broedsels per jaar per broedvogelpaar, vooral de toename van derde broedsels vanaf 2012. Ook sprak hij over het in 2018 nieuw gestarte broedbiologisch onderzoek in Gooi en Vechtstreek in samenwerking met de Wageningen University & Research (WUR). Zonder alle bijdragen hier te kunnen bespreken, kan terug worden gekeken op een geslaagde landelijke uitwisseling van ervaringen met de bescherming van ijsvogels en het onderzoek naar hun gedrag, verspreiding en reproductie. Nagedacht zal worden over een vervolg. Dank aan het Dineke Sluifers Vogelfonds van de Vogelwerkgroep Het Gooi en

Isvogel man, mei 2018 Ankeveen

Ruud den Hartog

Omstreken en Vogelbescherming Nederland voor het sponsoren van deze landelijke ijsvogeldag. Tevens werd ondersteuning ontvangen van Sovon

Vogelonderzoek Nederland.

Van Kerkuil tot Laplanduil

Onno de Bruijn

besproken door Dick A. Jonkers

De naam van deze uitgave suggereert dat er alleen uilen aan bod komen, maar dat is niet het geval. De ondertitel luidt:

'Bescherming van kwetsbare topnatuur', waar het in feite in deze publicatie om draait.

In de proloog komt de kerkuil aan bod, en dat gebeurt ook even in het hoofdstuk over de Achterhoek en de Liemers. Aan de velduil worden enkele bladzijden gewijd in het deel dat handelt over de broedvogelbevolking van de aangrenzende Noord-Duitse laagvlakte. In het stuk over Polen en Wit-Rusland komen de dwerg- en ruigpootuil, de oehoe en de laplanduil in het woud van Białowieża aan de orde. Daaraan is een apart deel toegevoegd over hoe de laatstgenoemde soort in Wit-Rusland wordt beschermd. In feite is het boek een verzameling van verhalen over belangrijke, niet intensief en op kleine schaal bewerkte cultuurlandschappen en de daarin nu al dan niet nog aanwezige broedvogels. Door het hele werk heen wordt ook aandacht besteed aan de overige fauna en flora.

De auteur neemt de lezer als het ware aan de hand mee door zijn belevingswereld in de reeds eerder beschreven regio's, met sfeervolle beschrijvingen. Het geheel is gelardeerd met veel kleurrijk

beeldmateriaal. Ruim 100 pagina's hebben betrekking op broedvogels van de in Nedersaksen liggende Tinner Dose en de Sprakeler Heide. Uit respectievelijk Polen en Wit-Rusland krijgen behalve de uilen ook scharrelaars en spechten aandacht. Uitstekend is eveneens het verhaal over het intieme leven van de middelste bonte specht op het landgoed Twickel bij Delden. Het is een aanrader voor degenen die zich meer in deze soort willen gaan verdiepen.

Vogelliefhebbers en liefhebbers die van landschap- en natuurbeschermingsecologie houden, kunnen in deze verhalenbundel volop aan hun trekken komen.

Van harte aanbevolen!

De Bruijn, O., 2018. Van Kerkuil tot Laplanduil.

Bescherming van kwetsbare topnatuur. Eelerwoude, Gooi. ISBN: 978-90-9031308-5. Hardcover, 380 pagina's, prijs € 24,95 (exclusief € 5,- verzendkosten). Bestellen via www.eelerwoude.nl

